

Inleiding: De centrale plaats van diaconie in de parochie

Rikko Voorberg

Diaconie: Marginaal of cruciaal?

1. Kerntaken van een parochie

Vraag 1: wat zijn de kerntaken van een parochie?

Vraag 2: is diaconie een kerntaak van de parochie en zo ja waarom?

2. Citaten om op te reageren:

Prof. Harinck:

Kerk moet zich niet lenen voor sociaal werk:

„Kerken moeten zich niet door de overheid laten verleiden gesubsidieerd sociaal werk te verrichten. Dat blokkeert de mogelijkheid voor de kerk om hun boodschap uit te dragen.”

Zaalreacties

Prof. Dekker („Heeft de kerk zichzelf overleefd? Beschouwingen over de rol van de kerk in de moderne samenleving”)

Hij komt met een voorstel om kerk als geloofsgemeenschap en kerk als maatschappelijk instituut organisatorisch van elkaar te scheiden. „Het huidige kerkelijk instituut is niet of nauwelijks meer in staat invloed op de samenleving uit te oefenen.”

De kerk moet zich bezig houden met de kernactiviteit, door hem omschreven als „omgang met God en Zijn Woord”, en verzelfstandig maatschappelijke (neven)activiteiten, is het advies van Dekker.

„Dat is eerlijker en voorkomt de gedachte dat de kerk graag haar invloed wil uitbreiden. De kerk is gereduceerd tot een betrekkelijk klein aantal gelovigen. Dat is jammer, maar je moet niet proberen om de invloed op de samenleving groter te laten worden. Dat riekt naar uitbreiding van macht.”

Zaalreacties

3. Parochie en diaconie

Ik wil mijn lezing graag openen met een voor mij en voor mijn werk bij HiP bepalende tekst:

Jakobus 1:

14 Broeders en zusters, wat heeft het voor zin als iemand zegt te geloven, maar hij handelt er niet naar? Zou dat geloof hem soms kunnen redden? 15 Als een broeder of zuster nauwelijks kleren heeft en elke dag eten tekort komt, 16 en een van u zegt dan: 'Het ga je goed! Kleed je warm en eet smakelijk!' zonder de ander te voorzien van de eerste levensbehoefte – wat heeft dat voor zin? 17 Zo is het ook met geloof: als het zich niet daadwerkelijk bewijst, is het dood. 18 Maar dan zegt iemand: 'De een gelooft, de ander doet.' Laat mij maar eens zien dat je kunt geloven zonder daden; ik zal u door mijn daden tonen dat ik geloof.

Professor Dekker kan goede dingen zeggen over de kernactiviteit van de kerk, samen met professor Harinck is hij angstig voor de kerk die zijn boodschap verliest aan de hang naar relevantie en subsidie. Een kerk die zich hard probeert te bewijzen: kijk, wij zijn relevant en daarom wat mondjesmaat praat over evangelie. Er zijn twee uitersten te formuleren waartussen de discussie zich beweegt:

- De kerk die zijn verhaal loslaat en zich uitput in zorgen voor de medemens zonder evangelie
- De kerk die zich terugtrekt op zijn verhaal en de daden overlaat aan de overheid.

Jakobus richt zich tegen het tweede uiterste. Dekker en Harinck tegen het eerste. Jezus zelf keert zich ook tegen het tweede uiterste. Ik vind het tweede uiterste dodelijker voor de kerk. Bij de zorg voor de wereld heeft de kerk tenminste nog iets begrepen van Jezus en zijn verhaal. Bij het tweede uiterste niets meer. Dan is het geloof dood en houd je ook geen goede daden over. Ik heb bij het

verschijnen van het artikel over Professor Harinck dan ook meteen een tegenartikel geschreven met als belangrijkste zin: toon mij uw kerk zonder sociaal werk, dan toon ik u mijn kerk door haar sociale werk. Niet elke sociaal werkende organisatie is een kerk, maar elke kerk die bekend staat om haar sociale werk kun je gerust kerk noemen. Een kerk zonder sociaal werk, kon wel eens dood zijn. Dat klinkt wat hard, maar we moeten het scherp stellen om inzicht te krijgen in het belang van diaconie in de parochie.

4. Nieuwe tijd, nieuwe urgentie voor diaconie

We leven middenin een financiële crisis. In ons landje merken we er nog weinig van. Hier en daar raken mensen banen en huizen kwijt, verliezen mensen spaargeld, gaan zorginstellingen over de kop. De oplettende kijker ziet echter de crisis groeien. De overheid moet 35 miljard bezuinigen. Er is al een eindeloze hoeveelheid bezuinigd in de zorg en dat gaat nog meer worden. De Wet Maatschappelijke Ontwikkeling wil zorgen dat de burgers mee gaan draaien. De overheid redt het niet meer.. en er zijn kerkleiders die opstandig roepen: moeten wij nu voor het falen van de overheid opdraaien? Kijk allereerst naar wat er gebeurt... Uitbuiting en verkwisting op grote schaal in het bedrijfsleven zorgt voor financiële ellende. Wie worden uiteindelijk de dupe? De mensen die afhankelijk zijn van zorg en aandacht van professionals. De mensen die geen geld en netwerk hebben om zelf in hun noden te voorzien. De zwakken worden het hardst geraakt. Waar is de kerk? Staat die aan de kant te roepen dat de overheid het beter had moeten doen? Of durft de kerk te signaleren dat hier mensen vermalen worden tussen de knarsend in elkaar draaiende machine van het economische systeem. Staat de kerk klaar?

Tijd voor visie:

Als de nood groeit in de samenleving, wordt er scherp gelet op de reactie van de kerk - of ze dat nu wil of niet. Zo gaat het ook in Jezus' verhalen: als er een man op de weg van Jericho naar Jeruzalem bloedend op de grond ligt, wordt er extra scherp gelet op de priester en de Leviet die langskomen. Het is een tijd van crisis. Er liggen mensen te bloeden langs de weg, omdat de grote graaiers hebben huisgehouden in het economisch systeem voor eigen gewin. In deze tijd wordt er terecht gelet op de mensen die passeren. Voorgangers, bisschoppen, dekens en rectors die de ellende in hun kranten lezen en vervolgens weer aan de slag gaan om hun kerk in leven te houden. De priester en de leviet konden deze man niet verzorgen. Ze zouden misschien wel aangevallen worden, ze zouden te laat komen in de tempel, ze zouden... Dan zou de tempeldienst niet doorgaan en daar waren ze onmisbaar – als we als kerken iedereen maar gaan helpen, als priesters en liturgen, kon de eucharistie op zondag wel eens niet voor elkaar komen. En dan? Jezus laat de priester en leviet in het verhaal naar de tempel gaan maar blijft zelf hangen bij deze man die verzorging behoeft. En wie neemt de leiding? Een Samaritaan. Wie neemt de leiding in de ellende die ontstaat door de wereldcrisis? Laten het de PCI's of de diaconale vrijwilligers zijn. Ik zou een pleidooi willen voeren voor de PCI's als nieuwe roergangers, als nieuwe voorgangers. Laat hen de richting van de kerk bepalen. Dan gaan preken en liturgie over de aandacht voor 'weduwen en wezen', de sociaal en economisch onbeschermden in de samenleving. Dan wordt er in de kerkbladen geschreven over de nood bij de thuiszorg, bij verpleeg- en ziekenhuizen en de vereenzaming overal om ons heen. Dan moeten priesters zich toeleggen op de onderwijzing van christelijke naastenliefde is en wat voor onuitputtelijke bron van liefde Christus biedt aan iedereen die lief leert hebben. Laten we elkaar voorbereiden en leren hoe we voor mensen in nood onze handen en harten kunnen openen als leden van de lokale kerken. Dat was en is ook nu nog steeds een noodzakelijke en belangrijke rol voor de kerken. Dat is een urgente rol voor nu, ,maar ook de oudste rol van de kerk. De snelle groei van de vroege christelijke kerk had alles te maken met de ware doodsverachting waarmee christenen de lijdens aan de epidemieën van die tijd verzorgden. De heidense tempeldienst kon weinig betekenen in die dodelijke 'crisis'. Christenen daarentegen toonden wat hun godsdienst waard was door te zorgen voor zieken, armen, weduwen en wezen. Zij zorgden niet alleen voor hun eigen familie maar voor iedereen, vriend en vijand. Dat maakte indruk.

Tijden van crisis zorgen voor nieuwe mogelijkheden en nieuwe taken. De kerk kan voorop lopen door om haar heen te kijken waar er slachtoffers vallen. Ze kan haar evangelie tonen als ze de urgentie van haar taak beseft in een snel veranderende maatschappij.

5. Daar gaan we aan ten onder...

Ik sprak een priester, hij zei tegen mij: ja, je krijgt wel eens mensen aan je deur om geld, maar ik kan niet steeds geld geven. Dan wordt ik binnenkort overspoeld. Hij had de dakloze weggestuurd.

Ik liep rond in Ethiopië: overal dezelfde geld: white man, money. Wat te doen? Negeren, dat deden mijn collega's en onze Ethiopische vrienden ook.

Dit kan de kerk toch niet maken? Eigenlijk? Bezorgd over het eigen hachje en de eigen toekomst, houdt ze haar geld in haar zak? Waar is de kerk die leent zonder terug te verwachten? Waar is mijn hart dat geeft en steun van God verwacht? Waar is mijn geloof? Ik zelf en net zo goed de kerk durven niet meer te geven uit angst eraan kapot te gaan.

Kijk mee: Wat je ook van JC Superstar vindt, deze scene is treffend, ontroerend en bevestigt de angst die wij kennen. Wat moet de kerk met zoveel vragende handen – die te verwachten zijn als zij uit gaat delen aan wie het wil hebben.

VIDEO – The Lepers -

Mattheüs 9:35 – 38

35 Jezus trok rond langs alle steden en dorpen, hij gaf er onderricht in de synagogen, verkondigde het goede nieuws over het koninkrijk en genas iedere ziekte en elke kwaal. **36** Toen hij de mensenmenigte zag, voelde hij medelijden met hen, omdat ze er uitgeput en hulpeloos uitzagen, als schapen zonder herder. **37** Hij zei tegen zijn leerlingen: 'De oogst is groot, maar er zijn weinig arbeiders. **38** Vraag dus de eigenaar van de oogst of hij arbeiders wil sturen om de oogst binnen te halen.'

Er zijn arbeiders nodig en veel ook. Juist nu. Nu er weinig verwachtingen zijn van de kerk. En dat is niet het kader, dat zijn niet de pastores en de PCI-leden. Dat zijn uw medeparochianen. Zij hebben het hart, de handen en de tijd. Die hebben ze, allemaal. Er is een enkeling die niet tijd vrij zal maken als zijn familielid om hulp vraagt, maar dat is een uitzondering. Iedereen kan dat uurtje vrijmaken. Het enige wat nodig is, is dat hun hart geraakt wordt. Dat ze begaan zijn met de medemens in nood en de kracht beseffen die ze in huis hebben. Dat ze geliefd worden door u, en geraakt worden door het vertrouwen en het geloof dat u in hun kracht stelt. En dat gebeurt niet door vergaderen en organiseren. Dat gebeurt door bevlogen preken, en bevlogen voorbeelden. Als u niet helpt in uw omgeving, als u geen prioriteit durft te geven aan de mens in nood op uw stoep, hoe kunt u het dan van uw medeparochianen verwachten? Of als alle hulp door diaconie gebeurt, hoe kunt u dan verwachten dat de medeparochianen zich diaconaal betrokken voelen.

De oogst is enorm. Jezus ziet een grote hoeveelheid mensen die vermoeid liggen te wachten op zijn liefdevolle aanraking die geneest. Hij bidt en smeekt om meer mensen met die touch. Nu noemt hij de kerk zijn lichaam. Leren wij die liefdevolle aanraking? Dan zal hij wel spreken.

6. Het eigen terrein van de kerk

In ben afgestudeerd op het onderwerp kerk en staat en de eigen terreinen daarvan. Een van de grootste dingen die ik daarvan heb opgestoken is het grote onderscheid in verantwoordelijkheid. De staat stelt zich verantwoordelijk voor de continuïteit van land en volk en moet daarvoor moeilijke beslissingen maken. Ik geloof dat de kerk geen verantwoordelijkheid heeft voor haar voortbestaan, die heeft ze in de handen van God zelf gelegd. Het is haar taak om lief te hebben en te zorgen. Niet om vooruit te kijken, maar om haar heen te kijken. Ik verlang naar een kerk die haar toekomst op he

spel zet vanwege de zorg die zij heeft verlenen. Gaat de kerk daaraan kapot? Dan gaat zij daar maar aan kapot. Zowel de geestelijke leiding van het Joodse volk als de Romeinse overheid hield zich bezig met continuïteit en voortbestaan van het volk en de staat. Daarvoor moest één man sterven. Jezus hield zich bezig met het voortbestaan van de grote waarden van liefde, zorg en de verdediging hiervan tegen de klippen op. Dat kostte hem zijn leven. Zijn waarden bleven bestaan, terwijl de Romeinse overheid allang verleden tijd is, terwijl de Farizeeërs en hun overtuigingen nog ergens in de marge voortleven is het verhaal van Jezus door deze keus de wereld overgetrokken en leeft voort in onze harten en instituten, in onze dagelijkse omgang en ons leven. Jezus vraagt ons dat voorbeeld te volgen.

Ik verlang naar een kerk die zich focust op volstrekte liefde voor de zwakkeren
Keiharde eerlijkheid naar machtsmisbruikers

Liefde voor degenen die het bloed onder je nagels vandaan halen – echte liefde

Een open en eerlijk aanbod om je op je andere wang een beuk te geven als dat je helpt

Die uitleent zonder het terug te verwachten

Die vergeeft omdat ze het wil.

Die bij een schadeclaim durft te denken aan Jezus tekst: Als iemand je om je bovenkleed vraagt, geef dan ook je onderkleden maar.

Durf ik dat? Nee. Maar het is mijn verlangen naar een kerk die radicaal en eigenwijs de liefde van Jezus durft te leven. Die het zelfs ok vindt om daaraan mogelijk kapot te gaan want dat was allang voorspeld door diezelfde Jezus.

Terug naar de citaten in het begin: Professor Dekker en Harinck maken een goed punt. Zij pleitten ervoor dat kerken geen gesubsidieerde thuiszorg instelling worden. Maar als ik mag kiezen, heb ik liever een kerk als thuiszorg dan een kerk die het woord verkondigt en daar in het dagelijks leven geen moer mee doet. Als je kapot van je zorgtaak terugkeert naar je bijbel en zoekt naar energie en hoop, dan ga je die werkelijk vinden. Als het gepreekte woord geen impact heeft op het instituut, op de gedragingen van de priester, de daadwerkelijke uitingen in het dagelijks leven, mag de kerk dan verwachten dat haar leden in hun leven buiten-de-kerk zich geïnspireerd weten en aan de slag gaan? Het is aan de kerk om zich als kerk in te zetten voor mensen in nood, als lichaam van Christus. En dat zit 'm niet in de woorden die je erbij zegt, dat zit 'm in je bewogen hart en in de rust, de onvoorwaardelijkheid en de vergaandheid van je zorg. Jezus kan ook niet alles met mensen die alleen voor zijn wonderen komen, maar hij zal niet ophouden te blijven genezen. Hij scherpt zijn woorden wellicht aan, of praat in grotere geheimtaal. Maar zijn daden gaan door, die zijn onlosmakelijk met hem verbonden.

Even een resumé van de kenmerken van dat werk van de kerk:

- Onvoorwaardelijk
- Onbetaald (het werk zelf)
- Onzelfzuchtig

- Vergaand
- Bewogen
- Bevlogen

Diaconie is geen hobby van de kerk, geen zaak van de marge. Als de diaconie niet op orde is (en dan bedoeld ik niet financieel-technisch) maar als die niet de grondtoon is van liturgie en catechese, is er dan leven in de kerk?

Ik verlang naar levende kerken, diaconale kerken geleid door PCI's, diaconale vrijwilligers en diaconaal gefocuste priesters.